

להתזדנע

ולהגלות מהמדי התורה בכל דף בש"ס

שבת דף קמח

בענין שאלה והלוואה ופרעון בשבת

בשבת דף קמ"ח. במתני', שואל אדם מחבירו כדי יין וכדי שמן, ובלבד שלא יאמר לו הלווני, וכן האשה מחבירתה ככרות. ואם אינו מאמינו מניח טליתו אצלו ועושה עמו חשבון לאחר שבת וכו'.
ובגמרא, אמר ליה רבא בר רב חנן לאביי מאי שנא השאילני ומאי שנא הלווני, אמר ליה השאילני לא אתי למיכתב, הלווני אתי למיכתב וכו', בשבת כיון דהשאילני הוא דשרו ליה רבנן, הלווני לא שרו ליה, מינכרא מילתא ולא אתי למיכתב.

- א -

כללי דיני שאלה והלוואה בשבת

אסור בשבת אלא הוא הדין שאסור ליתן מתנה בשבת, משום דנראה כמקח וממכר, אם לא כשהוא לצורך מצוה, כגון ליתן אתרוג ביו"ט כדי לצאת בו ידי חובתו. ובמג"א סי' ש"ו סק"ד מביא דברי הב"י בשם המרדכי, והוא מוסיף שהוא הדין שמותר ליתן מתנה לצורך שבת. וזה מוכח ממה שכתב בשו"ע סי' שכ"ג סעיף ז' דמי שיש לו כלי הצריך טבילה ואינו יכול להשתמש בה, יתן את הכלי לעכו"ם במתנה ויחזור וישאלנו ממנו ויוכל להשתמש בה בלא טבילה, הרי דלצורך שבת מותר ליתן מתנה בשבת. א

ומעתה נבא לסוגיא שלפנינו, הנה במתני' שנינו דמותר לשאול בשבת כדי יין וכדי שמן וככרות, אמנם צריך שיאמר לו בלשון השאילני ולא בלשון הלווני, ומבואר בגמ' דזהו משום דכיון שלא התירו חכמים אלא בלשון השאילני ולא התירו לשאול בלשון הלווני, ניכר הדבר, ואין לחוש שמא יבא לכתוב.

וביתר ביאור, מדברי רש"י (ד"ה הלווני) והרא"ש סי' א' מתבאר דההבדל ביניהם הוא דהלווני משמע לזמן מרובה, כי סתם הלוואה ל' יום, ויש לחוש שמא יכתוב כדי שלא ישכח, אבל השאילני אינו משמע לזמן מרובה, כי שאלה נתנה לתבוע מיד, ואין לחוש כל כך שיבא לכתוב. וכן כתבו בטור ושו"ע או"ח סי' ש"ז סעיף י"א.

איסור מקח וממכר בשבת גזירה שמא יכתוב / נתינת מתנה בשבת / הבדל בין לשון הלוואה ובין לשון שאלה / השאלת כדי שמן שלא לצורך שבת

- ב"י בשם מרדכי, רש"י תוס', פרי מגדים -

א. טרם שנבא לברר עניני שאלה והלוואה בשבת, יש להקדים מה ששינונו במתני' בביצה דף ל"ו: דאין דנין ולא מקדשין ולא חולצין ולא מיבמין, ולא מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין ולא מגביהין תרומה ומעשר בשבת ויו"ט. ואי' בגמ' שם דף ל"ז. וכולהו טעמא מאי, גזרה שמא יכתוב. עוד אי' בגמ' שם, לא מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין, גזרה משום מקח וממכר. וכן כתב הרמב"ם בפכ"ג מהל' שבת הלכה י"ב דאסור לקנות ולמכור ולשכור ולהשכיר, גזירה שמא יכתוב.

ורש"י בביצה דף ל"ז. (ד"ה משום) מפרש מה שאמרו בגמ' שם דלא מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין, גזרה משום מקח וממכר, וכתב דהקדש ועריכין דומה למקח וממכר, שמוציא מרשותו לרשות הקדש, ומקח וממכר אסור מן המקרא דכתיב ממצוא חפצך ודבר דבר (ישעיהו נח), אי נמי מקח וממכר אתי לידי כתיבה שטרי מכירה, ואם תאמר הויה לה גזרה לגזרה, כולה חדא גזרה היא, ע"כ.

ובב"י או"ח סי' תקכ"ז מבואר דדעת המרדכי דלאו דוקא מקח וממכר

השלמות והוספות

אם כבר פרע הדמים או שעדיין לא פרע לו, וא"כ במתנה שלא שייך בה נתינת דמים, הרי לא שייך לגזור שמא יכתוב.

אמנם צריך עיון, שהרי שנינו דאין מקדישין ואין מעריכין גזירה משום מקח וממכר, ומפרש רש"י הנ"ל דכולהו חדא גזירה, והרי הקדש דומה למתנה שנותן חפץ להקדש בלא נתינת דמים, ואפילו הכי אסור משום מקח וממכר, דכולהו חדא גזירה, וא"כ האיך יעלה על הדעת שמותר ליתן מתנה, הרי זה ג"כ בכלל מקח וממכר.

א. אכן בב"י שם משמע דלא היה אצלו פשוט כל כך דאסור ליתן מתנה בשבת, והיה סובר דאולי רשאי ליתן מתנה בשבת, בתנאי שאינו מקנהו בקנין סודר. אמנם למעשה אינו חולק על דברי המרדכי והוא סובר ג"כ דאסור ליתן מתנה בשבת משום שנראה כמקח וממכר, ובמקום מצוה התירו.

וטעם הדבר שעלה על דעת הב"י לומר שיהא מותר ליתן מתנה בשבת, יראה דזהו משום שמה שאסרו מקח וממכר הוא משום גזירה שמא יכתוב, והיינו שיכתוב

טליתו אצלך, שזהו כמעשה חול. וכן כתב הרמ"א שם דלא יאמר לו הילך משכון, דזהו כעובדא דחול.

והנה במג"א שם סקי"ד כתב דמשמע בגמרא דמה שמותר להניח משכון הוא דוקא בשואל יין ושמן ושאר דבר שהוא לצורך שבת, אבל דבר שאינו צורך שבת אסור להניח משכון. וכן כתב במג"א סי' ש"ו סקט"ו והוא מוכיח כן בכמה ראיות. וכן כתב במשנה ברורה סי' ש"ז סקמ"ה.

וכתב בפרי מגדים סי' ש"ז א"א סקט"ו דהלוואת כדי שמן בלא נתנית משכון מותרת אפילו לצורך חול, כל שאומר בלשון שאלה, ודוקא ע"י משכון אסור, והוא מדייק כן מדברי המג"א סי' ש"ו סקט"ו הנ"ל שהחילוק שהוא מחלק בין אם הוא לצורך שבת או לא, אמור דוקא לגבי מה שהתירו גם להניח משכון אצל המשאיל, אבל לגבי עצם הדבר שמותר לשאול בשבת, לא אמרו שזה דוקא כשהוא לצורך שבת, אלא מותר לשאול גם כשאינו לצורך שבת. א

ובתוס' (ד"ה שואל) כתבו בשם ר"י בדרך אחר, דההבדל שביניהם הוא דבלשון שאלה כיון שבדרך כלל השאלה חוזרת בעין, לכן אין לחוש שמא יכתוב, אבל בלשון הלוואה כיון שהלוואה אינה חוזרת בעין יש לחוש שמא יכתוב, ואע"ג דכששואל ממנו כדי יין וכדי שמן אינו מחזיר בעין, מכל מקום מתוך שמזכיר לו לשון שאלה, יזכור ולא יבא לכתוב. ב

ומבואר מזה דעצם הדבר לשאול כדי יין וכדי שמן אינו בכלל האיסור של מקח וממכר, אלא שבזה חילקו חכמים ואמרו דצריך לומר דוקא בלשון השאלה ולא בלשון הלוואה, וזה ג"כ משום גזירה שמא יכתוב.

עוד שנינו במתני' דבשואל מחבירו כדי יין וכדי שמן, אם אינו מאמינו, מניח טליתו אצלו ועושה עמו חשבון לאחר שבת. והיינו שמותר להניח אצלו משכון תמורת כדי שמן שהוא מחוייב להחזיר לו.

וכתב בב"י בשם הרשב"א שמה שאמרו שמניח טליתו אצלו ועושה עמו חשבון לאחר שבת, היינו שמניחו אצלו בסתם, אבל לא יאמר הילך

השלמות והוספות

משום שגם מתנה בכלל גזירת מקח וממכר, ומדוע מותר לשאול כדי שמן בשבת, ובמה עדיף זה משאר מתנה. בשלמא אם נאמר שמותר רק לצורך שבת היה מתיישב היטיב, שהרי גם מתנה מותר ליתן לצורך שבת, אבל לפי האמור בפמ"ג שזה מותר גם כשאינו לצורך שבת, צריך ביאור במה נשתנו כדי שמן משאר מתנה.

והנה ממה שאמרו דמותר לשאול מחבירו כדי יין וכדי שמן, ואפילו שלא לצורך השבת, יש ללמוד מזה דכל שכן שמותר לשאול מחבירו בגד ושאר כלים, ואפילו שלא לצורך השבת. וכן אי' במשנ"ב סקמ"ג בשם הפמ"ג דבדינים אלו שוה שאלת ספרים לשאלת כדי שמן. ולכאורה יש מקום להקשות גם בזה, מדוע מותר לשאול חפץ מחבירו בשבת, והרי השואל דבר מחבירו יש לו בו קנין שאלה שאין המשאיל רשאי לחזור בו, וזה חל ע"י שמושך החפץ אצלו, כדאי' בטור חו"מ סוף סי' ש"מ, וא"כ תקשה האיך רשאי לעשות בשבת קנין שאלה, ולמה אינו נאסר משום גזירת מקח וממכר.

וצריך לומר דיסוד איסור מקח וממכר בשבת נאמר דוקא כשמקנה לו את הדבר לגמרי בדרך מכר, והוא צריך לשלם לו דמים, ובזה ראו לחוש אולי יכתוב אם כבר פרע לו דמי המקח או לא. וכפי האמור, גם נתינת מתנה בשבת הוא בכלל האיסור, [מלבד כשהוא לצורך מצוה או לצורך שבת], דאע"ג שאין לחוש שמא יכתוב, עכ"ז הרי הוא ג"כ בכלל הגזירה, לפי שמצד הקנאת החפץ עצמו הרי הוא מקנה לו כשאר מכר. אמנם שאלת חפצים אינו בכלל איסור זה, ומה שהשואל קונה בהחפץ זכות שאלה והשתמשות אינו סיבה לאסור בשבת, דכיון שצריך להחזיר לו את החפץ עצמו, וגם אינו משלם לו דמים, לא מבעי שאין לחוש שמא יכתוב שהרי אינו מתחייב לו דמים, אלא שגם אינו בכלל הגזירה שאסרו להקנות חפץ ואפילו במתנה, כיון שאינו מקנה את החפץ להיות מוחלט בידו, שהרי צריך להחזירו לו בתום זמן השאלה.

ומעתה לא זו בלבד שמותר להשאיל חפץ בשבת, דכיון שצריך להחזירו ואינו קנין גמור לחלוטין אינו בכלל האיסור, אלא שעל סמך זה התירו עוד אפילו להשאיל כדי שמן בשבת אם אומר בלשון השאילנו ואינו אומר בלשון הלוואה, ואע"ג שבזה מתחייב להחזיר לו כדי שמן אחרים, דכיון שעצם 'השאלה' לא נאסרה בשבת, לכן התירו גם להשאיל כדי שמן בשבת. ואע"ג שלפי האמת אין זו השאלה כלל, שהרי היא הקנאה גמורה שהוא קונה את כדי היין בקנין גמור, ולעולם לא יחזירן לבעלים, אפילו הכי כיון דבלשון בני אדם נקרא זה בלשון השאלה, התירוהו חכמים, וכשם שהשאלת חפץ מותר בשבת אע"ג שקונה בו קנין שאלה, משום שהחפץ עצמו חוזר לבעלים ואין לחוש כלל שמא יכתוב, הכי נמי הוסיפו עוד והתירו גם לשאול כדי שמן כשאומר בלשון השאלה.

אמנם אפילו בהשאלת חפץ שהתירו משום שהחפץ עצמו חוזר לבעלים, לא התירו אלא בדרך שאלה ולא התירו בדרך שכירות, וכמו שכתב הרמב"ם בפכ"ג

אומר הלווני לזמן מועט / אומר השאילני לזמן מרובה

-פרי מגדים-

בפרי מגדים א"א סקי"ד מצדד דיש נפק"מ גדולה בין פירושו של רש"י ובין פירוש התוס', כי לדעת רש"י דההבדל בין לשון הלוואה ובין לשון שאלה הוא משום שהלוואה הוא לזמן מרובה ושאלה הוא לזמן מועט, נמצא דאם אומר הלווני ליום אחד מותר, שהרי אומר בפירוש שהוא לזמן מועט, ולהיפוך, אם אומר השאילני לזמן מרובה אסור, כיון שאומר בפירוש לזמן מרובה. אבל לדעת התוס' דההבדל ביניהם הוא משום שהלוואה אינו מחזיר אותו דבר ושאלה מחזיר אותו דבר, נמצא שאין הבדל בזה, ובאומר הלווני ליום אחד ג"כ אסור, ובאומר השאילני לזמן מרובה ג"כ מותר.

אמנם בסוף דבריו מביא בשם הרשב"א דאפילו לדעת רש"י אסור לומר בלשון הלוני אפילו באומר שיחזיר לאלתר, משום דלא פלוג רבנן בהכי, ולעולם חוששין שמא יכתוב. אמנם כתב דעדיין יש להסתפק באומר השאילני לזמן מרובה אם מותר או לא. ובמשנ"ב שם סקמ"ג ובביאור הלכה שם (ד"ה אלא) מביא דבריו בקיצור נמרץ.

הלוואת יו"ט אם נתנה לתבוע / היתר שאלת כדי שמן אע"ג שקונה בקנין גמור / היתר שאלת חפץ / הבדל בין שאלה ובין שכירות

אמנם לכאורה צריך עיון בזה, שהרי בגמרא להלן ע"ב נחלקו רבה ורב יוסף אם הלוואת יום טוב ניתנה ליתבע או שאינה ניתנה ליתבע, והיינו אם ב"ד נזקקין להלוואה זו או לא, דרב יוסף אמר שאינה ניתנה ליתבע, כדי שלא יבא לכתוב, ורבה אמר שניתנה ליתבע, משום שאם נאמר שלא ניתנה ליתבע לא ישאילו לו, וימנע משמחת יום טוב. והלכה כרבה שניתנה ליתבע, כמבואר בטור ושו"ע או"ח סי' תקכ"ה סעיף א'. הרי מבואר שהטעם שסובר רבה שנתנה ליתבע ואינו חושש שיבא לכתוב, זהו כדי שיוכל לישאל כדי יין ולא ימנע משמחת יו"ט, הרי שכל עיקר היתר השאלת כדי יין בדרך שניתן ליתבע הוא כדי שלא ימנע משמחת יו"ט, וא"כ לכאורה זהו דוקא כששואל לצורך יו"ט, אבל שלא לצורך יו"ט אסור לשאול כדי יין אפילו בלא נתינת משכון.

וצריך לומר דנהי דיסוד היתר שהתירו השאלת כדי יין בדרך שניתן ליתבע הוא כדי שלא ימנע משמחת יו"ט, מכל מקום לא הגבילו את היתר לומר שלא יהא רשאי לשאול כי אם לצורך יו"ט בלבד, אלא דכשראו שנכון להתיר השאלה זו משום שמחת יו"ט, שוב לא חילקו והתירו לשאול גם כשאינו לצורך יו"ט.

אמנם יש להרחיב ביאור הדבר בזה, דהנה לכאורה קשה במה שאמרו שמותר לשאול כדי שמן, והרי השואל מחבירו כדי שמן, קנה את השמן לעצמו בקנין גמור, ואם חבירו רוצה לחזור אין בידו לחזור, כי כבר נקנו והמקבל כשאר קנין, ואין עליו אלא להחזיר כדים אחרים לאחר זמן. ומעתה צריך ביאור, דמאי שנא השאלת כדי שמן משאר מתנה שאין רשאי ליתן מתנה בשבת כי אם לצורך מצוה או לצורך שבת,

- ב -

פרעון חוב בשבת

שומא על ידי אחרים, שהרי אמרו בשבת דף ד'. דאין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חבירו. ואין לדמותו להא דמשדכין התינוק דהתם הוא בעצמו עושה את מצוה במה שמשדכו, משא"כ הכא שהוא רק מונע אותו מלעבור עבירה, ודומה למה שאמרו בשבת שם בהדביק פת בתנור דאין אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חבירו. וגם בטו"ז שם חולק על דברי הסמ"ע שכתב שאחרים מותרין להתעסק בשומא, שהרי אין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חברו.

אכן בספר דמשק אליעזר על חו"מ שם מבאר דעת הסמ"ע, והוא מיישב קושיית הש"ך והטו"ז, וכתב דהסמ"ע סובר דלהציל את חבירו מלעבור עבירה הוא ג"כ מצוה, וכיון שאיסור שומא בשבת הוא רק משום ממצוא חפצך, נמצא דבמקום שעושה מצוה עם השומא הרי זה חפצי שמים ואין בו איסור כלל. וא"כ אין לדמותו למה שאמרו לענין רדיית הפת דאין אומרים לאדם חטא בשביל שיזכה חברו, דהתם הרי ודאי יש איסור ברדיית הפת, אלא שבא לעשות איסור כדי להציל את חבירו, וזה לא הותר. אמנם בשומא שכל האיסור הוא רק משום ממצוא חפצך, כיון שעושה מצוה במה שמציל חבירו מאיסור שבועה הרי זה בכלל חפצי שמים ואין בו איסור כלל.

אמנם בעיקר דעת המחבר שם, במג"א סי' ש"ו סקט"ז חולק על דברי הב"י שם שמפרש בדעת הרא"ש דאינו יוצא חובת השבועה אלא בנותנו לו בתורת שומא וצריך לשומו בשבת, ולכן כתב דמותר לשומו משום שזה חפצי שמים, והמג"א העלה בדעת הרא"ש דצריך רק ליתן לו מטלטלין שיודע בודאי ששויים יותר מחובו, ובלא שיצטרך שומא. ומה שהוצרך הרא"ש לומר דההיתר הוא מפני שזה חפצי שמים, זהו משום דכיון שאין פורעין בשבת, ואפי' ליתן משכון אסור אם לא לצורך שבת, לכן הוצרך להתיר משום חפצי שמים, אמנם כמו שאצל שידוך התינוק וללמדו אומנות אסור להזכיר סכום המעות, הכי נמי בזה אסור לשום בשבת, ויוצא ידי שבועתו גם בלא שומא.

ובש"ך בחו"מ שם סק"א מביא בשם הב"ח שפסק דאין צריך שומא, אלא שיקנה לו בגוף החפץ כך וכך, וכתב עוד דהלכך אסור לשום בשבת כיון דאין בו צורך חפצי שמים. ואפילו אם נשבע לפרעו במעות, יתן לו משכון של כסף ויקנה לו בו כך וכך. [א]

מקור איסור פרעון בשבת / נשבע לפרוע ביום פלוני וחל בשבת / אם מותר לשום ע"י אחרים

- שו"ת ריב"ש, שו"ע, סמ"ע, ש"ך, טו"ז, דמשק אליעזר, מג"א -

ב. בשו"ת הריב"ש סי' קנ"ו כתב, כשם שאין לזון בשבת כך אין פורעין בשבת. ומקורו מדברי הגמ' להלן דף קמ"ט. דא"י, אמר רב יהודה אמר שמואל בני חבורה המקפידין זה על זה עוברין משום מדה ומשום משקל ומשום מנין ומשום לווין ופורעין ביום טוב, הרי דאסור לפרוע חוב בשבת. ומובא ברמ"א או"ח סי' ש"ז סעיף י"א. ובלבוש סי' ש"ז סעיף י"א מוסיף דהטעם שאין פורעין בשבת הוא גזירה שמא ימחוק את החוב שכתב.

והנה בטור חו"מ סי' ע"ג כתב בשם שו"ת הרא"ש דאם ראובן נשבע לשמעון שיפרע לו ביום פלוני, ואירע יום זה בשבת, חייב לפרוע לו ביום שלפני שבת, ואם לא פרעו לו לפני השבת, צריך ראובן ליתן לשמעון משכון שיהיה מנה ביום השבת כדי לקיים שבועתו, דשוה כסף ככסף, וחפצי שמים הוא שיקיים שבועתו.

ובב"י שם מביא בשם שו"ת הרמב"ן (המייחסות) סימן רמ"ג שאפילו אם יתן לו משכון אינו יוצא ידי שבועתו, משום דמשכון אינו לפרעון אלא להבטחה בעלמא, אבל לפרעון צריך שומא ושיתננו בתורת שומא. וכתב הב"י דאפשר שגם הרא"ש לא אמר שיוצא ידי שבועתו בנתינת המשכון אלא כששמו אותו ונתנו לו בתורת שומא, ולפיכך הוצרך הרא"ש לבקש היתר בדבר משום דחפצי שמים הוא, ולכן הוא מסיים דלא גרע ממה שמשדכין ללמד אומנות לתינוק אע"ג שהוא כעובדא דחול, משום שלפיטור משבועתו צריך שישומו המשכון ויתננה לו בתורת פרעון.

וכן כתב בשו"ע חו"מ שם סעיף ז' שהנשבע לפרוע לחבירו ביום פלוני, ואירע אותו יום בשבת, חייב לפרעו קודם אותו יום. ואם לא פרעו קודם, צריך ליתן באותו יום משכון, וישומו אותו, ויתננו לו בתורת פרעון.

וכתב בסמ"ע סק"כ דהכוונה בזה הוא שהתיר אפילו לאחרים שיעסקו בשומא זו כדי שיקיים זה מצותו, וזה שכתב הרא"ש דלא גרע ממה שמשדכין התינוק בשבת ללמדו אפילו אומנות, דגם שידוך הוא על ידי אחרים.

אמנם בש"ך שם סק"ב חולק על דברי הסמ"ע, וכתב דאין להתיר

השלמות והוספות

ואסור בשבת, והרי בשואל כדי שמן הוא מחזיר לו כדי שמן, אפילו הכי כיון שאומר בלשון השאלה, מותר.

אכן כפי האמור לעיל בתחילת הדברים יש באמת בזה היתר מיוחד שהתירו חכמים כדי שלא ימנע משמחת יו"ט, דרב יוסף סובר שהלואה זו אינה ניתנה ליתבע, כדי שלא יבא לכתוב, ולדבריו התירו הלואה זו בהיתר מיוחד דוקא בתנאי זה שאינה כשאר חוב שאפשר לתבוע בב"ד, דאל"כ אין הבדל בין זה ובין שכירות כלים, ורבה שאומר שניתנה ליתבע סובר שהתירו השאלה זו בהיתר מיוחד כדי שישאלו לו ולא ימנע משמחת יום טוב.

[א] בתומים שם סק"ט כתב דאין להקשות מה לנו כל זה, הרי יכול לישאל על נדרו, דאין לך פתח חרטה גדול מזה דאילו ידע דידזמן בשבת לא היה נודר, די ש לומר דזה שבועה על דעת חבירו דלא מהני התרה, ויעו"ש עוד.

מהלכות שבת הלכה י"ב דאסור לקנות ולמכור ולשכור ולהשכיר גזירה שמא יכתוב וכו', וכוונתו דאסור לשכור ולהשכיר כלים, ואע"ג שהכלי בעצמה חוזרת למשכיר, ומצד עצם הקנין בהחפץ, כמעט שאין הבדל בין שכירות ובין השאלה, כי שניהם קונים את החפץ לזמן מסויים ואחר כך צריכים להחזיר הכלי לבעליה, מכל מקום שכירות דומה למקח וממכר כיון שנותן לו הכלי תמורת דמים, ומתחייב לשלם לו דמים כמו במקח וממכר, ויש לחוש שמא יכתוב כמו במקח וממכר.

ומעתה זהו באמת חידוש שהתירו לשאול כדי שמן כשאומר בלשון שאלה, וכאמור לעיל בשם הפמ"ג שאין ההיתר משום שהוא לצורך שבת, שהרי בלא נתינת משכון מותר לשאול אפילו שלא לצורך שבת, דכיון שאומר בלשון השאלה הרי הוא נכלל בכלל שאלת חפצים, ואע"ג שבשאלת חפצים גופא מותר רק אם מחזיר לו החפץ בלי תשלומי דמים, כי אם צריך להחזירו לו עם תשלומי דמים הרי זה שכירות

- ג -

פדיון הבן בשבת

מותרין, וא"כ הכי נמי נאמר לענין פדיון הבן שיתן לו משכון וישום אותו ויתננו לו בתורת פרעון, דזה ודאי מועיל בפדיון בכור דשוה כסף ככסף, ואמאי אין פודין בשבת. וכתב דצריך לומר דהתם נחשב חפצי שמים משום שאם לא יתן לו משכון הרי הוא עובר על שבועתו, אבל לגבי פדיון הבן בשבת כיון שאפשר לפדותו למחר אינו נחשב כל כך חפצי שמים להתיר נתינת משכון לפדיון הבן.

ולענין פדיון הבן שחל יום ל"א בשבת, בשו"ת תרומת הדשן סי' רס"ט מעיר דמכל מקום אע"ג דאסור לפדות בשבת מדוע לא נאמר שיתן המעות לכהן מערב שבת שיחול הפדיון בשבת. וכתב דזה אינו משום שהיאך יעשה עם הברכות, הרי צריך לברך על פדיון הבן. ועוד שהרי גיילין לעשות סעודה בשעת הפדיון, ע"כ. ודבריו מובאים במג"א שם ובש"ך שם.

והנה בשו"ת רעק"א מהדו"ק סי' קנ"ט נשאל אם מותר לעשות קנין מערב שבת שיחול בשבת, או שיש בזה גזירה דמקח וממכר כיון שחל הקנין בשבת. וכתב דמדברי התה"ד מוכח שאין בזה איסור מקח בשבת, שהרי התה"ד מקשה שיתן חמש סלעים לכהן מערב שבת שיחול הפדיון בשבת, ומתריך דאין לעשות כן מחמת הברכות או מחמת הסעודה, הרי דאילולי טעמים אלו היה רשאי לפדותו מע"ש שיחול הפדיון בשבת.

אמנם בדעת תורה למהרש"ם ביו"ד שם מביא בשם מהר"י מברונא שכתב דאה"נ דאסור לפדותו מערב שבת שיחול הפדיון בשבת דגם זה אסור משום מקח וממכר. [1]

טעם איסור פדיון הבן בשבת / מדוע ע"י נתינת משכון אינו בכלל חפצי שמים / נתינת הכסף מערב שבת שיחול הפדיון בשבת

- ריב"ש, תה"ד, שער המלך, תה"ד, רעק"א -

ג. בשו"ע או"ח סי' של"ט סעיף ד' כתב דאין פודין את הבן בשבת. ומקורו בב"י שם בשם שו"ת הריב"ש סי' קנ"ו. וכן כתב בשו"ע יו"ד סי' ש"ה סעיף י"א דאם חל יום ל"א בשבת אין פודין אותו בשבת אלא ימתין עד יום א', ומקורו בב"י שם בשם שו"ת תרומת הדשן סי' רס"ט.

וטעם הדבר כתב בשו"ת הריב"ש שם דכיון שהישראל מקנה הסלעים לכהן בפדיון בנו, זה ודאי דמי למקח וממכר, ואין קונין בשבת. ועוד, אפילו לא יהיה אלא שפורע חובו, גם זה אסור בשבת ויום טוב. ועוד, שאם הפדיון הוא בסלעים טבועים העומדות לקנות בהם, אסור לטלטלם בשבת, ואם נותן לכהן בעד החמש סלעים דבר הראוי לטלטלו בשבת, הרי זה מקח וממכר גמור, מלבד הפדיון עצמו, שהרי הוא חייב לתת לכהן חמש סלעים, וזה נותן לו אותו דבר בחמש סלעים. ובש"ך יו"ד שם סקי"ב ובמג"א שם סק"ח העתיקו הטעם דאסור משום דדומה למקח וממכר. [1]

ובשער המלך בפרק כ"ג מהל' שבת הלכה י"ד (ד"ה כתב) כתב דלכאורה יש להקשות בזה מדברי המחבר בחו"מ סי' ע"ג הנ"ל שכתב על פי דברי הרא"ש שהנשבע לפרוע לחבירו ביום פלוני, ואירע אותו יום בשבת, אם לא פרעו קודם, צריך ליתן באותו יום משכון, וישומו אותו, ויתננו לו בתורת פרעון, והוא משום דזה נחשב חפצי שמים וחפצי שמים

השלמות והוספות

ויראה להעמיס זה בדברי הריב"ש שבתחילה כתב דאסור לפדות בשבת משום שהישראל מקנה הסלעים לכהן ואין קונין בשבת. ושוב כתב אפילו לא יהיה אלא שפורע חובו, גם זה אסור בשבת ויום טוב, דבתחילה כתב שנתנית פדיון הבן הוא בגדר הקנאה, אמנם לבסוף כתב דאפילו אם נאמר שהוא רק בגדר פרעון חוב, וכדברי הפר"ח דמועיל גם בנתינה בעל כרחו, מכל מקום הרי גם פרעון אסור בשבת.

פדיון הבן בשבת על ידי נתינה במתנה על מנת להחזיר

-שו"ת מהר"ם שיק

[1] בשו"ת מהר"ם שיק חיו"ד סי' רצ"ז דן אם מותר לפדות בשבת במתנה על מנת להחזיר, שהרי במג"א סי' ש"ו סקי"ד מבואר דמותר ליתן שבת מתנה על מנת להחזיר עכ"פ כשהוא לצורך מצוה, וכן כתב בהמקנה בקידושין דף ו': (בתוס' ד"ה לא) בשם המג"א, והרי פדיון הבן מהני גם בנותן לו במתנה על מנת להחזיר, כדאי' בקידושין שם ובשו"ע יו"ד סי' ש"ה סעיף ח' דמעיקר הדין מועיל מתנה על מנת להחזיר, וא"כ בשבת יאה רשאי לפדות במתנה על מנת להחזיר. אכן במהר"ם שיק כתב דהמג"א שם לא נתכוין לומר דמותר ליתן בשבת מתנה על מנת להחזיר, דלא פלוג חכמים בתקנתם, יעו"ש בדבריו.

איסור פדיון הבן בשבת אם הוא משום איסור קנין בשבת או משום איסור פרעון בשבת / פדיון הבן ע"י נתינה בעל כרחו / פדיון הבן בנתינה לקטן

-ריב"ש, פרי חדש, קצוה"ח -

[1] והנה מדברי הריב"ש מתבאר דאינו ברור אצלו אם יש לאסור פדיון הבן בשבת משום שעושה קנין בשבת ואסור משום מקח וממכר, או שאיסורו הוא מפני שאסור לפרוע חובו, וגם פרעון חוב בשבת אסור.

ויש לפרש דבריו, דהנה בשו"ת מים חיים להפר"ח סי' ה' כתב לענין פדיון הבן דנתינה בעל כרחו שמה נתינה, ולכן העלה לגבי כהן שאינו רוצה לקבל ה' סלעים דאבי הבן יכול ליתנו לו בעל כרחו ובנו פדוי. ובקצוה"ח סי' רמ"ג סק"ד כתב שדבריו נכונים, והוא על פי מה שמבאר דפדיון הבן הוא בגדר חוב שהאב מחוייב לכהנים, ואין אנו יכולין להעמיד את זה בחובו.

ועל פי זה כתב בקצוה"ח שם דאפשר לפדות הבן גם על ידי כהן קטן, דאע"ג דאין קנין לקטן מכל מקום פרעון חוב יש גם אצל קטן והוא זוכה בחובו, והכי נמי בפדיון הבן כיון שהוא בגדר פרעון חוב, לכן אפשר לפדות בנתינה לקטן.

השעה 8:00 בבוקר והנה החדשות התורניות:

הזדמנות היסטורית שלא היתה:
להבין ולהנות מדברי ה'שאגת אריה' גם באמצע יום העבודה!

כזאת לא היתה בישראל מאז ומקדם, כשנימים מקדם בכדי להבין את דברי רבותינו הראשונים האחרונים היה עלינו לעסוק במשך שעות על גבי שעות, וגם אז כולי האי ואולי כך נוצר מצב בו האנשים העמלים לפרנסתם, או לחילופין גם אכזבים אשר כל עסקם היה כלימוד ענין אחד, לא היה להם שמץ וידיעה בנושאים אחרים.

וגם כאשר נתחדשו המגמות, ולומדים הכירו חלקים נבחרים בש"ס, הרי שנושאים רבים ודברי ראשונים ואחרונים נשארו חתומים וחתם בתוך חתם.

אחרים, וגם כאשר נתחדשו המגמות, ולומדים הכירו חלקים נבחרים בש"ס, הרי שנושאים רבים ודברי ראשונים ואחרונים נשארו חתומים וחתם בתוך חתם.

וכעת בהגלות נגלות עלינו אור "להתוודע" בו יוכל הלומד להתענג ולהתודע בשיעורים קצרים לאור נושאים מעגונים מידי יום ביומו בשמייעה ובקריאה

מה יתן לי "להתוודע" לחיים?

שאלות שיטן שבועיים
מבחנים בסגנון אמריקאי לשיטת הנלמד למחן יעמדו לימים רבים

שאלת מיוחד
שאל את הרב מניי המערכת נהגים משל'ת פורה ובהיר עם רבני המערכת

שיעור יומי מוקלט ומתעד
שיעור עיוני בנושא מרכזי ב-25/10 דק' לבחירה ע"י מנ"ש מפורסמים במגוון שפות

שיעור יומי בדיוור ישיר
שיעור כן 4 עמודים בנושא עיוני על הדף בעריכה בהירה

להצטרפות ומנויים: 02-990-40-01

נעמט דעם דף היומי צום קומענדיגן שטאפל...

שמועסט עס אויס!

מיט "להתוודע" וועט איר שפירן א גאר אנדערע טעם אין לימוד דף היומי. איר וועט זיך באקענען מיט פארשידענע נושאים, און האבן א געשמאק אין לעבן. איר וועט האבן די געלעגנהייט צו רעדן דערפון צו אנדערע, ענטפערן אויף חזרה שאלה-בויגנס, און דברי תורה וועלן זיין "מחודדין בפוך".

ווערט א מעמבער היינט, בלויז \$4 א חודש

44.203.5193544

www.lehisvada.com

להתוודע
מחמדי התורה בש"ס

יעדן טאג א פרישע נושא • שיעור יומי דורך בארימטע מגי"ש • הערליכע גליון • שאל את הרב • פראגע בויגן

Take the daf to a new level

Embark on a new path

The beautiful topics, which will be discussed in the lehisvada shiurim encompass the entire spectrum of Jewish daily life.

You will not be learning gemara by rote, you will start living the gemara! Your yiddishkeit, your Shabbos and Yomtov will take on a new dimension like never before.

TMC • 718.925.2300

LEHISVADA

מחמדי התורה בש"ס

BECOME A MEMBER FOR \$4 A MONTH

718.298.2416

www.lehisvada.com

NEW TOPIC DAILY • DAILY SHIUR TO LISTEN AND WATCH • BEAUTIFUL PAMPHLET • ONLINE FORUM • ASK THE RAV • QUESTION REVIEW SHEET

Sponsored by **RIZ**
AUTO LEASING